

Quin és el marc neces- sari per promoure el creixement de l'activitat econòmica?

Francesc Pallàs i Viladomat

Bon dia, senyores i senyors.

Des de la Cambra seguim amb una atenció especial l'evolució de l'economia andorrana en el context europeu, amb el doble objectiu de:

- facilitar diagnòstics i informació elaborada que estimuli el debat econòmic;
- promoure actuacions de futur en defensa de l'interès general i del progrés econòmic del país.

En altres paraules, som, a la vegada, observatori i plataforma d'acció.

Per aquest motiu, en la meua presentació donaré una visió general de les característiques principals que defineixen l'economia andorrana, l'evolució d'aquests darrers anys i quina és la situació actual dins el context europeu i internacional.

A partir d'aquest diagnòstic econòmic, em referiré posteriorment a quin és el marc necessari per promoure, segons el nostre parer, el creixement de l'activitat econòmica d'Andorra.

Per aquest motiu, dividiré la meua presentació en tres parts:

- Trets bàsics de l'economia andorrana
- Situació econòmica actual
- Reptes de futur

Trets bàsics de l'economia andorrana

Us donaré unes dades econòmiques que il·lustren les nostres característiques principals:

- Andorra té 8.555 empreses, que ocupen un total de 43.380 assalariats.

El dinamisme empresarial andorrà està protagonitzat per un conjunt d'empreses

familiars de dimensió mitjana i petita. El 81,4% de les empreses andorranes té entre un i cinc treballadors, mentre que tan sols un 0,7% de les empreses tenen una plantilla superior a cent treballadors.

Les característiques climàtiques i geogràfiques, juntament amb la manca de matèries primeres i fonts energètiques, han impulsat un desenvolupament econòmic basat en les activitats terciàries.

El sector preponderant són els serveis, que concentren el 89% de les empreses del país i gairebé el 80% de l'ocupació, el nivell més elevat entre tots els països d'Europa. La construcció és el segon sector més important, amb el 7,6% de les empreses i el 15,9% de l'ocupació, mentre que la indústria i les activitats primàries tenen un pes molt més reduït.

Dins l'ampli sector dels serveis, les activitats més destacables són el comerç, amb el 19,2% de les empreses i el 33,3% dels treballadors; i l'hoteleria, que engloba el 9,6% i el 16,5%, respectivament. Altres activitats terciàries amb un pes significatiu sobre el total de l'ocupació són l'administració pública, amb el 12,6%, i les activitats immobiliàries, de lloguer i els serveis empresarials, amb un 12,1%.

El turisme és la principal font de recursos econòmics del país i Andorra disposa d'una àmplia oferta especialitzada en les activitats d'hivern, encara que rep també una importat afluència de visitants durant altres èpoques de l'any. La neu, la natura i les compres són el gran atractiu del país. Durant l'any 2006 vam rebre 10,7 milions de visitants, dels quals 79,3% van ser excursionistes –no pernocten–, mentre que l'altre 20,7% van ser turistes –persones que pernocten almenys una nit–. Per nacionalitats, la gran majoria són espanyols i francesos.

El sector de la construcció, juntament amb el turisme, ha actuat com a motor del creixement andorrà. L'any 2006 va concentrar el 15,9% dels assalariats i el 7,6% de les empreses.

El sector financer és un dels pilars de l'economia i es caracteritza, amb relació a altres places financeres, per l'elevada ràtio de solvència del sistema bancari, fruit d'una política de capitalització des del seu inici. El nucli d'aquest sistema financer és el sistema bancari, amb 55 entitats. Aquest sistema ha experimentat un procés de desenvolupament i modernització important els darrers anys.

La presència d'empreses estrangeres està limitada a la participació del 33% del capital d'empreses andorranes, en el supòsit general; a la del 51% en el supòsit de les entitats bancàries, i a la del 100% en el supòsit de les companyies d'assegurances, amb l'obligació d'establir una delegació al Principat i complir els requisits establerts a la Llei reguladora de l'actuació de les companyies d'assegurances de l'11 de maig de 1989.

El PIB per càpita d'Andorra l'any 2004 era de 28.729 €, per sota de Luxemburg, Irlanda, Dinamarca, Suïsa o Suècia; similar al del Regne Unit, Àustria i Finlàndia, i

superior al de països com França, Alemanya i Espanya. És també superior a la mitjana europea, que és de 22.406 €

Situació econòmica actual

Dedicaré aquesta segona part de la meva intervenció a fer un repàs breu de la situació econòmica actual.

Des de l'any 2000, l'economia andorrana presenta una tendència a l'alentiment del creixement que s'ha accentuat els dos darrers exercicis (2005-2006). D'acord amb l'informe econòmic de la Cambra, els resultats no positius de l'exercici 2006 es van traduir en una taxa de creixement de l'entorn d'un 1%, la meitat de la taxa, ja baixa, de l'any anterior. Així, l'evolució de l'economia andorrana va diferir del comportament més favorable de l'economia internacional i europea i, com a resultat, el creixement econòmic andorrà es va situar per sota de l'europeu, del francès i de l'espanyol.

Hi ha un fet clar que és la base d'aquests resultats tan minsos; es tracta de la disminució continuada de l'entrada de visitants els dos últims anys: un 5,3% el 2005 i un 2,8% el 2006, però sobretot es tracta de la caiguda del nombre de turistes que pernocten als establiments del país. Els que hi pernocten han anat disminuint, any rere any, des del 2002; i en aquests cinc anys s'ha reduït el nombre de turistes un 36,7%.

Els dos sectors amb més problemes van ser el comerç i els serveis d'hoteleria.

Una dada quantitativa reflecteix clarament el que va passar al comerç: les importacions de mercaderies van caure per primer cop des de l'any 1992 (-1,8%), i si es resten les importacions de materials de la construcció, la disminució va ser del -2,4%.

Els serveis d'hoteleria són els que darrerament han sofert més. Durant el període llarg d'expansió, l'oferta va créixer molt i últimament ha començat a reduir-se, com també ho ha fet l'ocupació. En aquest exercici les pernoctacions van disminuir un 6,8%. L'ocupació hotelera mitjana de l'any va ser prop d'un 50-52%, amb una reducció respecte de l'any anterior que oscil·la entre quatre i sis punts; els establiments que van situar-se per sobre de la mitjana van ser els considerats de ciutat i de nivell més alt.

En aquests mals resultats sens dubte hi van influir les condicions meteorològiques adverses, que van comportar una temporada d'esquí molt dolenta, que es va reflectir en una xifra de venda de dies d'esquí molt baixa; tant, que cal remuntar-se al principi dels noranta per trobar-ne una de tan baixa. El creixement de l'activitat de les estacions d'esquí havia estat continuat des de feia més de deu anys, gràcies a l'esforç important que havien fet en inversió per a la millora de les instal·lacions i els equipaments, en la promoció exterior i en les iniciatives per oferir atractius als clients, tant durant la temporada d'esquí com fora de temporada.

A més, la construcció, que ha estat el sector més expansiu i intens els últims deu anys, en aquest últim exercici ja va començar a frenar-se, especialment en l'activitat de l'inici dels processos de construcció residencial. L'encariment fort i intens dels

preus de venda, la pujada del cost dels diners i, en alguns països, la creació d'un clima de crisi en el sector immobiliari són la causa d'aquest inici de descens del ritme de creixement del sector de la construcció.

Pel que fa al 2007, el panorama internacional està sent globalment favorable, però amb una tendència a perdre impuls respecte dels extraordinaris resultats registrats el 2006, i amb uns riscos latents, concentrats principalment als Estats Units, que podrien estendre's al conjunt de l'economia mundial i moderar el creixement previst per al 2007.

En aquest context, l'evolució de l'economia andorrana ha continuat deteriorant-se al llarg de l'any 2007, segons apunten els principals indicadors d'activitat disponibles fins al mes de setembre, que en molts casos mostren una tendència negativa. Així, el nombre d'assalariats s'ha reduït el 0,1%, per contrast amb l'increment del 2,8% que es registrava en el mateix període de l'any anterior. Aquesta caiguda s'explica en bona part pel descens de l'ocupació en la construcció, el comerç i l'hoteleria, principals motors de l'economia andorrana. En la mateixa línia, es registren descensos acumulats fins al setembre de les importacions (-1,6%), de les matriculacions de turismes (-15%) i del nombre de turistes (-2,3%), si bé en aquest últim cas el descens es veu compensat per l'increment del nombre d'excursionistes, que ha comportat una lleugera alça del conjunt de visitants en els primers nou mesos de l'any (0,3%).

A més, les opinions empresarials recollides a les enquestes de la Cambra del primer semestre de 2007 apunten un nou empitjorament del clima econòmic a Andorra. Així, tots els sectors mostren un deteriorament de la marxa dels negocis durant la primera part de l'any que creuen que es perllongarà també durant el segon semestre, alhora que tothom també destaca la debilitat de la demanda com a principal factor limitador de la millora dels negocis.

La conclusió és que les perspectives econòmiques d'Andorra per a l'any 2007 són desfavorables, amb un ritme d'activitat que tendeix cap a l'estancament. Aquesta situació és el resultat del perllongament de la situació de debilitat als sectors hotelers i comercial, a la qual se suma la davallada de l'activitat de la construcció, després d'un llarg cicle expansiu, que ja havia començat a afluir el 2006.

Això ens porta a manifestar que el model econòmic actual necessita una revitalització profunda i seriosa. Durant dècades hem gaudit d'una situació competitiva respecte dels països veïns en matèria de comerç i turisme, però aquests avantatges s'han reduït com a conseqüència de la globalització. El diferencial de preus que el comerç pot oferir ha disminuït notablement i, pel que fa al turisme, el model de turisme de masses actual ha tocat sostre. La internacionalització de la nostra economia, que ho és en un grau elevat, no es pot basar com ara, en gran part, en un diferencial de preus.

A més, l'impacte de la globalització i la competència exterior creixent sobre el comerç, la sobreoferta que tenen els nostres clients als llocs d'origen, ens porten a la imperiosa necessitat de millorar l'entorn comercial i els serveis annexos, és a dir, els pàrquings, els

accessos, els atractius d'oci que acompanyen l'experiència del shopping i l'avinguda comercial. Hem de modernitzar i millorar el nostre centre comercial; se'ns ha fet vell. Cal idear un urbanisme que adequi i faciliti l'activitat dins el centre comercial urbà, que és l'essència del nostre comerç tradicional. Fins ara, el comerç ha finançat les infraestructures del país; ara cal que el país li respongui amb unes infraestructures actualitzades, adaptades als nous models de negoci i als nous hàbits de consum dels nostres clients.

També hem de treballar per trobar noves fonts de renda que assegurin un desenvolupament econòmic sostingut del país. L'objectiu ha de ser la recerca de sectors que atorguin un alt valor afegit a l'economia, però des d'una perspectiva tremendament realista; és a dir, sent conscients que en molts casos els sectors econòmics no són substituïtius.

Per això es fa imprescindible internacionalitzar la nostra economia i obrir-la al capital exterior. No podem quedar-nos aïllats i a l'expectativa; som nosaltres els que hem d'aconseguir un lloc en aquest món global i ser capaços de mostrar una oferta més atractiva que la dels altres.

El sector públic ha de marcar les regles del joc i ha d'atendre les necessitats bàsiques de caràcter social per reequilibrar les desigualtats, però també ha d'empènyer l'economia, perquè, finalment, són les empreses i els professionals privats qui sustenten econòmicament el país.

En plena reforma economicofiscal, cal ser conscients que gaudim d'una base molt avantatjosa que cal preservar: una pressió fiscal baixa (del 20% l'any 2005), que podem malmetre irrevocablement si no actuem amb cura i seny.

La tributació indirecta, sobre la qual se sosté el sistema fiscal andorrà, representa l'any 2005 el 60,2% dels ingressos fiscals. La pressió fiscal indirecta andorrana se situava en el 12%, bastant en línia amb la mitjana europea (13,5%). Al final d'aquest any tindrem l'estimació del 2006, que segurament presentarà uns valors superiors als del 2005, a causa de l'entrada en vigor de l'ISI, l'IPI i l'IAC, i arribaran al nivell mitjà europeu. Això ens porta, d'una banda, a la necessitat de reunificar el sistema d'imposició indirecta en un IVA/TVA, que és un impost més neutral per a les empreses i recau sobre el consumidor final; i de l'altra, a dissenyar un sistema fiscal més proper als esquemes europeus i a introduir figures d'imposició directa que ens permetin reduir els nivells d'imposició indirecta esmentats.

La imposició directa també ens ha de servir per signar acords de doble imposició. No obstant això, els convenis de doble imposició no són un objectiu per ell mateix: primer cal un sistema jurídic, comptable i fiscal atractiu per a les empreses i assolir un nivell raonable d'intercanvis internacionals de serveis que en justifiquin la conveniència.

No es pot malmetre aquesta baixa pressió fiscal amb forts creixements del dèficit de les administracions públiques, causats per increments elevats de la despesa d'aquests darrers exercicis, i hem de mirar de trobar més coparticipació del sector privat

en el finançament de les inversions en infraestructures amb l'objectiu de contenir i reduir la despesa pública.

En conclusió i per acabar, quins reptes de futur té l'economia andorrana?

El creixement de la nostra economia ha estat basat en el turisme, el comerç i, especialment aquests darrers anys, en la construcció com a conseqüència de la bona conjuntura econòmica europea i, més concretament, la dels nostres veïns, França i Espanya.

El principal repte que haurem d'afrontar és passar d'un model de creixement com l'actual, basat en la utilització de mà d'obra abundant, cap a un model més intensiu basat en la innovació, l'eficiència i l'excel·lència que permetin elevar la nostra productivitat i, consegüentment, la nostra competitivitat. Aquest canvi serà tant més necessari com més s'acceleri el procés de globalització econòmica.

Davant aquest repte, la Cambra considera prioritats:

- Invertir més i en millors infraestructures que permetin millorar tant la mobilitat interna com les connexions internacionals de transport i comunicacions, vitals per al nostre desenvolupament futur.

- Fomentar la col·laboració empresarial i l'augment de la dimensió empresarial per enfortir el posicionament internacional, mitjançant un aprofitament millor de les economies d'escala.

- Augmentar l'esforç en innovació i fomentar la qualitat i l'excel·lència, especialment de les empreses del comerç i de l'hoteleria, i amb el suport de l'administració.

- Obrir l'economia al capital estranger per diversificar el nostre teixit productiu i fer-lo més competitiu. L'obertura ha de comportar un factor de dinamisme que enforteixi el teixit empresarial (amb transferència de tecnologia i saber fer) i que atragui empreses complementàries. El principal repte de l'obertura al capital estranger és passar del model de creixement actual cap a un model més intensiu en l'acumulació de capital productiu que permeti elevar la nostra presència productiva en sectors d'alt valor afegit.

- I finalment, millorar constantment el nivell de qualitat del sistema educatiu i adaptar-lo a les noves necessitats de les empreses.

En aquest context, esperem que el Govern i els grups polítics en general col·laborin entre ells al màxim per aconseguir els objectius que ens hem proposat.

Moltes gràcies per la vostra atenció.

Francesc Pallàs i Viladomat

Comerciant i president de la Cambra de Comerç,
Indústria i Serveis d'Andorra (CCIS)